

Epithetische apposities

Hannah L.C. Mars
Rijksuniversiteit Groningen
Contact: hhmars@gmail.com

ABSTRACT

In dit onderzoek worden epithetische apposities vergeleken met attributieve nominale apposities en parenthetische depictieven wat betreft hun gedrag, distributie, vereiste vorm en status van het anker en relatie met constituenten in de gastheerzin. Het blijkt dat epithetische apposities en parenthetische depictieven een vrijere distributie hebben dan nominale apposities. De belangrijkste conclusie is dan ook dat epithetische apposities niet alleen dezelfde distributie maar vermoedelijk ook een vergelijkbare onderliggende constructie hebben als parenthetische depictieven, en dat ze zodoende bestaan uit een niet-uitgesproken pronomen PRO plus het epitheton. Bovendien blijken de beperkingen op de distributie van apposities niet zozeer syntactisch maar eerder pragmatisch van aard.

Trefwoorden

Parentheses, epithetische apposities, parenthetische epitheta, anaforische epitheta, parenthetische depictieven.

INLEIDING

Een parentese is een min of meer complexe linguïstische structuur die lineair is geïntegreerd in een hogere zinsstructuur, de gastheerzin, maar die daar syntactisch noch semantisch van afhankelijk is [1,2]. Parentheses zijn echter wel inhoudelijk gerelateerd aan hun gastheerzin: ze kunnen verankerd zijn zoals in (1a-b), vrij zoals in (1c), of los zoals in (1d) [7] (de parentese is schuingedrukt).

- 1) a. Jan, *die net ontslagen was*, viel van zijn fiets.
b. [Jan viel van zijn fiets], *wat ik zielig vind*.
c. Jan – *en hij heeft het betreurd* – viel van zijn fiets.
d. Toen Jan naar de supermarkt ging – *de koffie is zo klaar hoor* – viel hij van zijn fiets.

Ik zal me verder alleen bezighouden met verankerde parentheses: apposities (zie voor alle begrippen ook afbeelding (1) op de volgende pagina). Binnen deze groep is er bovendien het onderscheid tussen identificerende en attributieve apposities: identificerende apposities specificeren hun anker, attributieve apposities schrijven er een eigenschap aan toe. De apposities in dit onderzoek zijn alle attributief.

Dat parentheses structureel onafhankelijk zijn van hun gastheerzin blijkt onder andere uit het feit dat ze een

Permission to make digital or hard copies of all or part of this work for personal or classroom use is granted under the conditions of the Creative Commons Attribution-Share Alike (CC BY-SA) license and that copies bear this notice and the full citation on the first page.

eigen propositie uitdrukken en dat ze los van hun gastheerzin een eigen taalhandeling zijn [3,4]; parentheses lijken dus in plaats van op syntactisch niveau eerder op discourse-niveau gerelateerd te zijn aan de gastheerzin [5]. Dat een parentese een eigen propositie en taalhandeling uitdrukt, betekent dat een zin waarin een parentese is opgenomen altijd twee proposities en daarmee ook twee taalhandelingen bevat.

Epithetische apposities, het onderwerp van dit onderzoek, zijn apposities zoals in (2), die de spreker gebruikt om een affectieve waarde toe te schrijven aan het anker (hier: de eigenschap *idiot* wordt toegeschreven aan *Jan*) (de index geeft coreferentie aan).

- 2) Jan₁, [*de idiot*]₁, viel van zijn fiets.

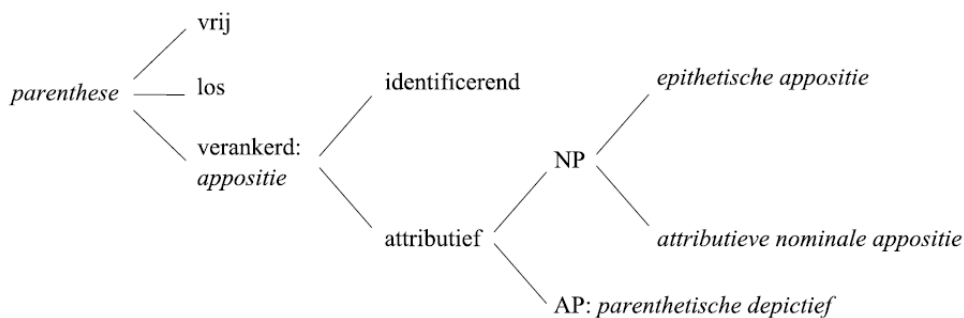
Volgens afbeelding 1 hebben epithetische apposities een attributieve waarde en schrijven ze dus een eigenschap toe aan hun anker. Dit is echter niet onomstreden: het zou ook zo kunnen zijn dat er naast identificerend en attributief een nieuwe categorie moet worden geïntroduceerd voor de semantische waarde ‘affectief’, of ‘epithetisch’.

In mijn onderzoek vergelijk ik epithetische apposities met attributieve nominale apposities en parenthetische depictieven. Attributieve nominale apposities, zie (3a), zijn apposities in de vorm van een NP die een omschrijving van hun anker geven. In de literatuur heerst consensus dat dit postcopulaire elementen zijn in een finiete parenthetische bijzin die behalve het postcopulaire element niet wordt uitgesproken [3,5]. De onderliggende structuur van (3a) is dus zoals in (3b).

- 3) a. Jan₁, [*een dronkelap*]₁, viel van zijn fiets.
b. Jan, [~~Jan~~ *is een dronkelap*], viel van zijn fiets.

Parenthetische depictieven zijn de parenthetische variant van depictieve secundaire predicaten (zoals in (4a)) [6-10]. Depictieve secundaire predicaten moeten vermoedelijk worden gezien als bestaande uit een small clause met een PRO-subject dat wordt gecontroleerd door het antecedent, plus het adjectief [8], dus als in (4b). De parenthetische vorm van depictieven, zoals in (4c) en gemarkeerd door interpunctie of intonatie, heeft vermoedelijk dezelfde structuur, dus als in (4d).

- 4) a. Jan viel dronken van zijn fiets.
b. Jan₁ viel [PRO₁ dronken] van zijn fiets.
c. Jan viel, *dronken*, van zijn fiets.
d. Jan₁ viel, [PRO₁ dronken], van zijn fiets.

Afbeelding 1: Begrippen

De literatuur over epitheta beperkt zich tot (niet-parenthetische) anaforische epitheta zoals in (5a) en richt zich met name op de vraag of die behandeld moeten worden als pronomina danwel als R-expressies [11-16]. Men betoogt dat anaforische epitheta een gereduceerde vorm zijn van een bepaalde appositieve structuur [15,16], wat betekent dat anaforische epitheta onderliggend appositief zijn. Ondanks deze consensus over het appositieve karakter van niet-parenthetische anaforische epitheta is er geen aandacht voor epitheta die aan de oppervlakte parenthetisch zijn, zoals in (5b).

- 5) a. Jan₁ zou naar huis gaan, maar [*de dronkelap*]₁ viel van zijn fiets.
 b. Jan₁, [*de dronkelap*]₁, viel van zijn fiets.

Dit onderzoek richt zich op deze zichtbaar-appositieve vorm van epitheta: parenthetische epitheta, of epithetische apposities.¹ Deze constructie vergelijk ik met attributieve nominale apposities en parenthetische depictieven, om de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: Hoe gedragen epithetische apposities zich wat betreft hun mogelijke posities in de zin, de vorm en status van hun anker en hun relatie met constituenten in de gastheerzin in vergelijking met attributieve nominale apposities en parenthetische depictieven?

APPPOSITIES EN HUN ROL IN DE ZIN

Zoals ik eerder noemde is een parenthese syntactisch onafhankelijk van zijn gastheerzin maar er wel aan gerelateerd, en die relatie bepaalt deels de mogelijke posities van de appositie in de gastheerzin, oftewel zijn distributie. Over de aard van die relatie tussen gastheerzin en appositie bestaan verschillende ideeën: enerzijds is er de geïntegreerde benadering, volgens welke parentheses niet alleen in de lineaire maar ook in de hiërarchische organisatie van de zin zijn opgenomen; anderzijds is er de niet-geïntegreerde benadering, volgens welke de parenthese alleen aan de gastheerzin is gerelateerd door een discourse-gestuurd proces van linearisatie, en er geen enkele vorm van syntactische relatie is tussen de parenthese en de gastheerzin [17].

Een compromis tussen deze benaderingen is het idee dat de parenthese en de gastheerzin niet in elkaars structuur zijn geïntegreerd, maar intrinsiek onafhankelijk zijn en alleen aan de oppervlakte in elkaar opgenomen [17]. Die syntactische insertie en daarmee de lineaire integratie van een parenthese in de

gastheerzin wordt teweeggebracht door een zekere mate van syntactische afhankelijkheid tussen anker en appositie. De afhankelijkheidsrelatie tussen parenthese en gastheerzin is overigens strikt eenrichtingsverkeer: elementen van de parenthese kunnen afhankelijk zijn van een antecedent in de gastheerzin, maar niet vice versa.

Volgens anderen is er in de relatie tussen appositie en gastheerzin tegelijkertijd sprake van coördinatie en subordinatie [18]. Enerzijds is de appositie een tweede constituent in de coördinatie met het anker: beide zijn opgenomen in een coordination phrase CoP met een eventuele appositieaanwijzer als hoofd, het anker als specificatieaanwijzer en de appositie als complement. Anderzijds staan anker en appositie in een predicatierelatie: gezien hun gedrag moeten apposities een CP projecteren, die een TP bevat en bovendien ook een eigen illocutionaire kracht en een eigen tense heeft [18]. Uit het feit dat een appositie een TP bevat, blijkt dat er dan ook een niet-uitgesproken vorm van het werkwoord *zijn* aanwezig moet zijn, en een appositie moet dus een gereduceerde copula-zin zijn. Volgens deze benadering is een appositie onderliggend een parenthetische bijzin met een (kleine) *pro*-subject [18].

Een appositie lijkt alleen te kunnen voorkomen op een positie in de zin die in de lineaire volgorde na het anker komt. Gezien de structurele onafhankelijkheid van apposities is deze eis van lineariteit vreemd, en er is dan ook wellicht eerder een pragmatische dan een syntactische reden voor: een appositie geeft nadere uitleg bij zijn antecedent maar die uitleg is helemaal niet relevant en ook niet interpreteerbaar als het antecedent nog niet ter sprake is gekomen.

EMPIRISCHE GEGEVENS

Om te onderzoeken hoe de verschillende vormen van appositie zich gedragen is voor elke constructie door introspectie bepaald op welke zinsposities hij al dan niet kan voorkomen.

Epithetische apposities

Het blijkt dat epithetische apposities kunnen voorkomen op een positie direct na het anker, aan het einde van de zin en direct na het finiete werkwoord, en dat er een inhoudelijk verband is tussen het epitheton en de context: de context vormt altijd een argument voor of een illustratie van het epitheton. Epithetische apposities zijn bovendien stage level-predicaten: buiten de situatie die de context aanduidt is het epitheton niet van toepassing. Deze hechte inhoudelijke relatie tussen appositie en gastheerzin kan een verklaring zijn voor de vrijere

¹ Afhankelijk van de context geef ik deze constructie een andere naam: in principe gebruik ik de term epithetische appositie maar waar het gaat om het contrast met anaforische epitheta gebruik ik de term parenthetisch epitheton.

distributie van epitheta, net als het feit dat epitheta vaak een typisch geslacht hebben: termen als *klootzak*, *trut*, etc. kunnen vaak enkel naar mannen of naar vrouwen verwijzen. Daarnaast blijkt dat er tussen anker en appositie agreement is in naamval, persoon en getal, maar niet in grammaticaal geslacht, en dat epithetische apposities zonder lidwoord hun evaluatieve waarde verliezen.

Attributieve nominale apposities

Attributieve nominale apposities zijn op dezelfde wijze in hun distributie beperkt als algemene apposities [7,13]: ze kunnen alleen direct na het anker staan en in sommige gevallen ook aan het einde van de zin. Dat kan echter niet altijd: als er tussen anker en appositie in een andere NP staat, wordt de verwijzing problematisch.

Dat attributieve nominale apposities een beperktere distributie hebben dan epithetische apposities komt doordat het bij nominale apposities niet direct uit de context duidelijk wordt naar welk anker ze verwijzen, onder meer doordat ze niet een typisch geslacht hebben; om de interpretatie duidelijk te krijgen is het dus nodig om de appositie in de buurt van zijn anker te plaatsen.

Parenthetische depictieven

Parenthetische depictieven hebben dezelfde distributie als epithetische apposities en dus meer mogelijkheden dan attributieve nominale apposities. Dat is vreemd omdat attributieve nominale apposities en depictieven beide attributief zijn, en hun onderliggende constructie in zoverre vergelijkbaar is dat ze beide een hoofd hebben dat naar het anker verwijst: een attributieve nominale appositie herhaalt het anker en een depictief verwijst ernaar met PRO. Het verschil in distributie wordt vermoedelijk veroorzaakt door een afwijkende relatie tussen een parenthetisch depictief en zijn anker.

DE STRUCTUUR VAN EPITHETISCHE APPOSITIES

De onderliggende structuur van epithetische apposities (parenthetische epitheta) is niet direct duidelijk. Het zou kunnen dat ze een zelfde structuur hebben als anaforische epitheta, als attributieve of identificerende nominale apposities of als parenthetische depictieven.

Gezien de structurele verschillen tussen anaforische en parenthetische epitheta is het onwaarschijnlijk dat parenthetische epitheta dezelfde structuur hebben als anaforische epitheta. De structuur van attributieve nominale apposities is een gereduceerde copula-zin; over de structuur van identificerende nominale apposities is geen consensus maar ook deze is vermoedelijk clausaal. Aangezien epithetische apposities een subjectieve waarde toekennen aan hun anker hebben ze geen objectieve waarheidswaarde, wat betekent dat ze geen propositie zijn en dus geen onderliggende clausale structuur kunnen hebben. Epithetische apposities kunnen dus niet dezelfde structuur hebben als attributieve of identificerende nominale apposities.

Een mogelijkheid die niet uitgaat van een clausale structuur is een analyse als die van parenthetische depictieven. Zoals ik heb laten zien is de structuur van niet-parenthetische depictieven als in (6a), en ik ben ervan

uitgegaan dat hetzelfde geldt voor parenthetische depictieven, dus als in (6b). Parallel hieraan zou de structuur van epithetische apposities dan kunnen zijn als in (6c): een small clause met een PRO-subject plus het epitheton.

- 6) a. Jan₁ viel [PRO₁ dronken] van zijn fiets.
b. Jan₁ viel, [PRO₁ dronken], van zijn fiets.
c. Jan₁, [PRO₁ de ploert], kwam niet opdagen.

Aangezien een epithetische appositie geen waarheidswaarde heeft, ligt een structuur zonder onderliggende CP voor de hand. Daarnaast suggereert het feit dat epithetische apposities na het finiete werkwoord kunnen voorkomen dat ze, schijnbaar in tegenstelling tot andere vormen van appositie, geen constituent vormen met hun anker. Het ligt dus voor de hand dat epithetische apposities ook een andere analyse vereisen dan andere vormen van appositie, en eenzelfde analyse als parenthetische depictieven zou logisch zijn: deze constructies hebben immers ook dezelfde distributie.

Een ander argument voor een analyse als in (6c) is het volgende probleem: een constituent in een parthese kan niet ge-c-commandeerd worden door een constituent in de gastheerzin doordat de parenthetische CP een barrière vormt voor de c-commandeerrelatie [19]. Dit geldt echter niet voor epithetische apposities: epitheta lijken ge-c-commandeerd te moeten worden door hun anker, zie (7): *de moeder van Kim* is het enige mogelijke anker voor *de trut*, het epitheton kan niet verwijzen naar *Kim*.

- 7) [De moeder van Kim]₁ heeft Jan geslagen, [de trut]_{1,2}.

Dit gedrag van epitheta kan worden verklaard door de analyse in (6c): volgens die analyse is een epitheton niet clausaal en is er dus geen parenthetische CP die een barrière zou vormen voor een c-commandeerrelatie. Bovendien is PRO het subject van de parenthetische small clause die door (6c) gepostuleerd wordt, en aangezien PRO een c-commandeerrelatie met zijn antecedent vereist is de eis tot c-commanderen door het anker van de parthese verklaard. De analyse van epithetische apposities die ik heb voorgesteld is dus een verklaring voor het gedrag van de appositie in (7).

CONCLUSIE

In het algemeen is gebleken dat een syntactische analyse niet voldoende is om het gedrag van de onderzochte apposities te verklaren, en vermoedelijk is het dus zo dat er geen of slechts zeer ruime syntactische beperkingen zijn voor de distributie van apposities en dat apposities dus syntactisch helemaal vrij zijn; ze worden enkel beperkt door pragmatische factoren. Dat geldt voor zowel nominale en epithetische apposities als voor parenthetische depictieven. Een van die pragmatische beperkende factoren is de interveniërende rol van een NP tussen een appositie en zijn anker, die maakt dat een appositie niet ondubbelzinnig naar zijn anker kan verwijzen. Dit interventie-effect geldt echter niet voor epithetische apposities en ook niet als de NP in een adjunct of parthese staat. Dat pragmatische beperkingen zo belangrijk blijken betekent ook dat een syntactisch

perspectief op de zaak, zoals ik in eerste instantie heb gebezigd, voor verder onderzoek naar plaatsingsmogelijkheden en andere eigenschappen van epithetische apposities wellicht minder geschikt is dan een pragmatisch perspectief.

Epithetische apposities moeten vermoedelijk worden gezien als een parenthetische small clause bestaande uit een PRO-subject plus het epitheton en zijn daarin gelijk aan parenthetische depictieven. Mijn onderzoeksvraag kan dus als volgt beantwoord worden: epithetische apposities hebben door vooral pragmatische oorzaken een vrijere distributie dan attributieve nominale apposities en dezelfde als parenthetische depictieven. Ze zijn, net als identificerende apposities, definitief maar hebben een attributief-achtige functie. Bovendien hebben ze altijd een NP-anker, dat elke grammaticale status kan aannemen. Ten slotte geldt het interventie-effect van een NP tussen anker en appositie wel voor attributieve nominale apposities en vermoedelijk ook voor identificerende nominale apposities, maar niet voor epithetische apposities: zij kunnen over een interveniërende NP heen naar hun anker verwijzen.

Verder onderzoek zou verscheidene detailkwesties nog kunnen verhelderen en uitsluitel kunnen geven of de hier voorgestelde analyse inderdaad de juiste is.

ROL VAN DE STUDENT

Hannah Mars heeft dit onderzoek uitgevoerd als bachelorstudente aan de Rijksuniversiteit Groningen, onder begeleiding van dr. Mark de Vries. Het onderwerp en de onderzoeksopzet is voorgesteld en geïntroduceerd door de begeleider, het literatuur- en empirische onderzoek, de argumentatie en de conclusies zijn bedacht, uitgevoerd en beschreven door de student.

DANKWOORD

Mijn dank gaat uit naar dr. Mark de Vries en prof. Dr. Jack Hoeksema voor de begeleiding en de vele inhoudelijke feedback en suggesties.

REFERENTIES

- [1] Dehé, N. (2014). *Parentheticals in spoken English. The syntax-prosody relation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [2] Kluck, M., Ott, D. & De Vries, M. (2014). Incomplete parenthesis: an overview. In M. Kluck, D. Ott & M. de Vries (Eds.), *Parenthesis and ellipsis. Cross-linguistic and theoretical perspectives* (pp. 1-21). Berlin: De Gruyter/Mouton.
- [3] Griffiths, J. (2015). *On appositives*. Ph.D. dissertation, University of Groningen (2015). (LOT Dissertation Series 389).
- [4] Kluck, M. (2015). On representing anchored parentheses in syntax. In A. Trotzke, J. Bayer (Eds.),

Syntactic complexity across interfaces (pp. 107-136). Berlin: De Gruyter/Mouton.

[5] Heringa, H. (2011b). *Appositional constructions*. Ph.D. dissertation, University of Groningen (2012). (LOT Dissertation Series 294).

[6] De Groot, C. (2008). *Depictive secondary predication in Hungarian*. In Schroeder, C., Hentschel, G. & Broeder, W. (Eds.), *Secondary predicates in eastern European languages and beyond* (pp. 69-96). Oldenburg.

[7] Heringa, H. (2010). *Depictives and the word orders of English and Dutch*. In J.W. Zwart & M. de Vries (Eds.), *Structure preserved, studies in syntax for Jan Koster* (pp. 157-165). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.

[8] Müller-Bardey, T. (2005). *Adverbials and depictives as restrictors*. In Himmelmann, N.P. & Schultze-Berndt, E.F. (Eds.), *Secondary Predication and Adverbial Modification: The Typology of Depictives* (pp. 107-140). Oxford: Oxford University Press.

[9] Schultze-Berndt, E. & Himmelmann, N.P. (2004). *Depictive secondary predicates in crosslinguistic perspective*. *Linguistic typology* 8, 59-131.

[10] Schultze-Berndt, E. & Himmelmann, N.P. (2005). *Secondary predication and adverbial modification: the typology of depictives*. Oxford University Press.

[11] Corazza, E. (2005). *On epithets qua attributive anaphors*. *Journal of linguistics* 41(1): 1-32.

[12] Dubinsky, S. & Hamilton, R. (1998). *Epithets as antilogophoric pronouns*. *Linguistic Inquiry* 29(4), 685-693.

[13] Jackendoff, R.S. (1969). *Some rules of semantic interpretation for English*. Ph.D dissertation, MIT (1969).

[14] Jackendoff, R.S. (1972). *Semantic interpretation in generative grammar*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

[15] Patel-Grosz, P. (2014). *Epithets as de re pronouns*. *Empirical issues in syntax and semantics* 10, 91-106.

[16] Postal, P.M. (1972). *Pronominal epithets and similar items*. *Foundations of language* 9:2, 246-248.

[17] Kavalova, Y. (2007). *And-parenthetical clauses*. In N. Dehé & Y. Kavalova (Eds.), *Parentheticals* (pp. 145-172). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co. (*Linguistik Aktuell/Linguistics Today* 106).

[18] Heringa, H. (2011a). *A multidominance approach to appositional constructions*. *Lingua* 122, 554-581.

[19] De Vries, M. (2007). *Invisible constituents? Parentheses as B-merged adverbial phrases*. In N. Dehé & Y. Kavalova (Eds.), *Parentheticals* (pp. 203-234). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co. (*Linguistik Aktuell/Linguistics Today* 106).